

Žuža Meršić – Denis Njari
(Sambotel, Mađarska)

PREZIMENA U VLADISLAVCIMA U 19. STOLJEĆU

Abstract: The paper analyzes Hungarian surnames in Vladislavci, a settlement in Eastern Slavonia in Croatia. The main source of work are the parish registers from the 19th century, where the original surnames forms are originally written. We tried to determine the general features of local surnames, based on the analysis of anthroponymic material, and also to establish which Hungarian area was the basis of the original immigration to Vladislavci.

Keywords: Hungarian surnames, Vladislavci, comparative linguistics, hungarisms, language borrowing

Uvod

Govoriti o demografskom kretanju, intenzitetu migracijskih tokova, tj. o preobražaju stanovništva na području Kraljevine Ugarske u novom vijeku (napose u 18. i 19. stoljeću) znači susreti se s mnogim društveno-povijesnim kao i jezičnim nedoumicama. U tom se razdoblju znatno promijenila etnička slika na prostorima Ugarske koja je doživjela gospodarski pad uvjetovan stoljećima osmanske vlasti, pobunama i ratovima, čime je drastično smanjen i broj stanovnika. U zemlji velikih razmjera unutar koje su se tijekom stoljeća administrativne granice često mijenjale, stanovništvo je dolazilo i naseljavalo prostore iz različitih krajeva i zemalja i nastanilo njezine opustošene krajeve. Heterogenost odnosno miješanje stanovništva različitih naroda, pridonijelo je šarolikosti antroponimijskog i toponimijskog sustava. Tako se u prezimenskim uzorcima već od samih početaka (njihovih nastanaka) susreću posuđenice iz stranih jezika (ugrofinskog, slavenskih, germanskog, turskog itd.) koja odaju različite stupnjeve prilagodbe mađarskome jezičnom sustavu. Općepoznata je činjenica da gotovo i nema sasvim čistoga jezika na svijetu, pa tako ni hrvatski ni mađarski jezik nisu pošteđeni posuđenica (PUŠKAR 2010: 129). One ulaze u leksički fond obaju jezika kako bi upotpunile vlastite leksičke praznine izravnim posuđivanjem, pomoću jezika posrednika ili kružnim posuđivanjem. U prošlosti, spletom društvenih, povijesnih i geopolitičkih okolnosti, u oba su jezika posredno ili neposredno ušle posuđenice. Tako su riječi iz slavenskih jezika¹ dospjele u mađarski, a s druge strane hungarizmi u hrvatski jezik, a u oba su pak jezika prodrli latinizmi, germanizmi, grecizmi, turcizmi,

¹ Pod pojmom „slavenizam“ podrazumijevaju se posuđenice iz svih slavenskih jezika.

talijanizmi... Količina hungarizama u hrvatskom standardnom odnosno supstandardnom leksičkom fondu kvantitativno je manja (DÜRRIGL 1988: 90-100; GULEŠIĆ 1999: 255-261.; HADROVICS 1984; NYOMÁRKAY 1989) u odnosu na slavenizme koji su ugrađeni u supstandardni i standardni mađarski jezik.

Prema *Rječniku mađarskoga jezika* i Bárczijevoj *Etimološkom rječniku mađarskoga jezika* Ferenc Papp je izvršio statističku analizu o korijenskom podrijetlu mađarskih leksema i došao do rezultata da je čak 9,36% leksema slavenskoga, 4,59% turskoga, 5,43% germanskoga i 10,10% ugrofinskoga podrijetla. (usp. ZOLTÁN 1996: 634). Dakle, riječi slavenskoga podrijetla u mađarskom jeziku gotovo je dvostruko više nego onih germanskoga ili turskoga, a tek ih je neznatno manje od onih ugrofinskoga podrijetla. Već prilikom prvobitnog formiranja mađarskog prezimenskog korpusa, slavenizmi su se toliko prilagodili u mađarskom jeziku, da su s lakoćom iskorišteni i za stvaranje samih prezimena i toponima. Tako su primjerice neka od najučestalijih mađarskih prezimena nastala pod utjecajem slavenskih jezika, npr. *Kovács*, *Asztalos*, *Mészáros* (i njegova inačica *Mensáros*), *Bodnár*, *Kádár*, *Molnár*, *Takács*, *Császár*, *Király*, *Német(h)*, *Horvát(h)*, *Oláh*, *Olasz*, *Görög*, *Szász*, *Lengyel* itd. Slično tome, adaptirani su i brojni toponimi, kao primjerice *Csongrád*, *Nógrád*, *Visegrád*, *Szeleste*, *Balaton*, *Rába*, *Rábca*, *Répece* i dr. (ZOLTÁN 1996: 634).

Kratki povijesni pregled nastanka mađarskih prezimena

O razlozima i okolnostima nastanka prezimena stoji nam na raspolaganju bogata literatura na hrvatskom (FRANČIĆ 2002; ŠIMUNOVIĆ 1995; 2006) i na mađarskom jeziku (MELICH 1943; BENKŐ 1949; MIKESY 1959; MAKSAY 1960; MIZSER 1990; HAJDÚ 2003). Istraživači se uglavnom slažu u tome da je pojavljivanju prezimena pridonijelo nekoliko kombiniranih i zajedničkih čimbenika, kao što su primjerice širenje pismenosti, nasljeđivanje imovine unutar obitelji, snažan utjecaj Zapada i sl. Težnja za što preciznijom identifikacijom osobe dovela je do naglog širenja i sve veće učestalosti te antroponimijske vrste. Prezimenski početci na prostorima Ugarskoga Kraljevstva potvrđeni su potkraj 12. i početkom 13. stoljeća da bi zatim početkom 14. stoljeća prezimena postala općenita. Zbog raznih razloga ona su se često mijenjala i preobražavala (HAJDÚ 2003: 740), dok zakonom iz 1780. godine nije ozakonjena nasljednost (osobno)imensko-prezimenske formule - čime ona postaje obvezatna u svim društvenim slojevima, a postoji i mogućnost za njezinu promjenu (usp. HAJDÚ 2003: 752; FARKAS 2003:145; FRANČIĆ 2002:15). Dakle, razvojni put prezimena u dvjema državama dijeli sličnu ili gotovo istu paradigmu.

Općenito o Vladislavcima

Jedan od ciljeva ovoga rada jest analizom prezimena utvrditi je li glavni smjer doseljavanja Mađara u Vladislavce uistinu bio taj koji je bio zabilježen u sjećanjima stanovnika (NJARI 2012: 18), odnosno u postojećoj mađarskoj historiografskoj literaturi (SEBŐK 2005: 183).

Naselje Vladislavci² u istočnoj Slavoniji (15 kilometara jugozapadno od Osijeka odnosno 20 kilometara sjeveroistočno od Đakova) osnovano je 1836. godine pod nazivom *Lacháza* isključivo mađarskim stanovništvom, ponajviše iz područja mađarskog Zadunavlja (*Dunántúl*), posebice iz njegovog sjeverozapadnoga dijela³. S druge strane, neki autori smatraju da se to naseljavanje dogodilo isključivo s područja susjednih mađarskih županija Somogy i Baranya (SEBŐK 2005: 183). Naseljavanje je potaknula vlastelinska obitelj Adamovića Čepinskih, s ciljem dobivanja radnika vještih poslu s kudjeljom. Naime, područje Vladislavaca prethodno je bilo močvarno, a vlastelin je nakon isušivanja na tom mjestu odlučio podići tvornicu za opremu kudjelje.

Prema prvom modernom popisu stanovništva 1857. godine u Vladislavcima (*Laczháza*) je popisano 62 kuće, a u njima je zabilježeno 333 stanovnika, od kojih je 326 bilo Mađara (97,9%), a 5 Nijemaca (1,5%). Prema tom je popisu prosječno živjelo 5 stanovnika u jednoj kući. Stanovnici su bili rimokatolici i pripadali su rimokatoličkom župnom uredu u Semeljcima, najbliži poštanski ured bio je u Osijeku, a bilježnik u Čepinu, a imali su i samostalnu seosku općinu (SABLJAR 1866: 466). Svi izvori ipak svjedoče o snažnom mađarskom identitetu koji je čuvan međusobnom ženidbom i udajom s Mađarima iz bližih i daljih naselja.

Izvori – antroponimjska građa

Osnovni izvor za analizu prezimena u Vladislavcima predstavljaju katoličke matične knjige krštenih i umrlih za razdoblje od 1837. do 1899. godine odnosno od prvih sačuvanih matičnih knjiga do kraja 19. stoljeća. Podatci o rođenjima i smrtima u Vladislavcima za razdoblje do 1848. godine upisivani su u matičnu knjigu Semeljaca (AŽS: MKRVM), budući da je to bila matična župa kojoj je katolička filijala Vladislavci pripadala. Od 1848. godine počinje se voditi samostalna matična knjiga za naselje Vladislavci (DAO: MKV).

Vrijeme osnivanja naselja Vladislavci, pa i vrijeme zapisivanja tih prezimena u matične knjige bilo je prestandardizacijsko vrijeme mađarskoga jezika. Usto, područje iz kojega je stanovništvo migriralo unutar Kraljevine

² Naziv naselja *Vladislavci* najvjerojatnije potječe od imena Ladislava Adamovića, potomka Ivana Kapistrana II. Adamovića. Prvotni naziv Vladislavaca bio je *Laczháza*, od skraćenice mađarskog hipokoristika *Laci*, *Lacika* (mađ. ime László, hrv. Ladislav) i mađ. riječi za dom, zavičaj (mađ. *haza*).

³ Za detaljniji opis naseljavanja Vladislavaca i njegova razvoja pogledati samostalne radove (NJARI 2012; NJARI, KORADE – NJARI 2013).

Ugarske u ovom konkretnom slučaju bio je smjer sjeverozapad-jugoistok, odnosno izvorno s područja današnje sjeverne Mađarske i nekadašnjega Felvidéka, odnosno današnje Slovačke. I to je područje bilo granično jezično područje na kojemu je utjecaj na mađarski vršio ponajviše njemački i slovački jezik. Zbog toga je vrlo teško ustvrditi iz kojega je točno slavenskoga jezika pojedini apelativ ušao u onodobni mađarski jezik da bi zatim njegovom onimizacijom prešao u prezime i ušao u mađarski prezimenski korpus, npr. mađarsko prezime *Molnár* moglo je doći pod utjecajem iz bilo kojeg južnoslavenskog jezika „*mlinar*”, ali i iz primjerice slovačkoga „*mlynár*” ili iz ukrajinskog „*млинар*” (ESz 2006:488).

Vladislavačka prezimena⁴

Već sam letimičan pogled u povijesne dokumente Vladislavaca iz kojih smo ekcerptirali prezimensku građu odaje etnički šaroliku sliku u kojoj prevagu čine mađarska prezimena nastala i raširena na nekadašnjim prostorima Ugarskoga kraljevstva. U svakom slučaju, pri njihovoj razradbi mora se uzeti u obzir da su „preuzeti iz određenih lokalnih-dijalektalnih slojeva svojedobnog – i u svakom slučaju predstardizacijskog!“ (ŽAGAR-SZENTESI 2005: 53), što otežava njihovo tumačenje. U ovome smo radu pri tumačenju vladislavačkih prezimena kao izvore koristili rječnike Miklósa Kázméra (CsnSz. 1993) i Mihályja Hajdúja (CsnE. 2010)⁵.

Motivacijsko-semantička klasifikacija vladislavačkih prezimena

Cjelokupni vladislavački prezimenski korpus koji iščitavamo iz prvih zapisa može se podijeliti⁶ u pet skupina.

1. prezimena nastala od osobnih imena

Ambrus/*Ambruš* (: Ambrus, Ambrosius); *Jenes*, (: Gyenes <grč. Dienes); *Karácsony* (: Karácsony)⁷; *Lajos* (: Lajos < fr. 'Louis'); *Mathé* (Máté Mathias, Matheus); *Pál* (: Paulus); *Péntek* (: Péntek)⁸; *Péter*, *Péterfi* (:Péter, Petrus) +fi; *Pöcze* (: Pece ~ Pöce ~ Pöce; Pec ~ Péc ~ Póc) +e; *Vincze* (: Vince, Vincentius);

⁴ Sintagmom „*vladislavačka prezimena*“ ovdje se služimo iz praktičnih razloga jer bez temeljite analize svih povijesnih dokumenata nije moguće ustvrditi koja su prezimena zaista vladislavačka, tj. vladislavačkim smatramo ona prezimenima koja iščitavamo iz prvih dokumenata u kojima nailazimo na njihove prve zapise.

⁵ Pritom treba nadodati da Kázmérov rječnik ne sadrži prezimena stranoga podrijetla, dok Hajdújeva Enciklopedija uključuje neka prezimena nastala od posuđenica iz slavenskih, germanskog i turskog jezika.

⁶ Usporediti sa sličnim podjelama Mihályja Hajdúja, Anđele Frančić i Petra Šimunović (HAJDÚ 2003: 761-767; ŠIMUNOVIĆ 1995: 13-16; FRANČIĆ 2002: 56-100).

⁷ Karácsony – hrv. Božić (VÖRÖS 2001: 83-120)
<http://epa.oszk.hu/00000/00033/00006/voros.htm>

⁸ Iako riječ *péntek* na mađarskom jeziku znači petak (peti dan u tjednu), u tom je obliku već u 15. stoljeću zabilježena kao staro mađarsko osobno svjetovno ime (CsnSz.: 839).

Osobna imena iščitana iz prezimskih likova pripadaju gotovo isključivo kršćanskomu repertoaru. Ona su osim dva prezimena (*Péterfi*, *Pöcze*) u svome temeljnom obliku transnominacijom i asufikslnom tvorbom postala jednim od najčešćih prezimskih tipova u Mađara. Među njima ne pronalazimo tzv. ženska prezimena što upućuje na patrijahalni ustroj društva. U tvorbenom procesu dvaju prezimena sudjeluju karakteristični mađarski formanti s jedne strane *-fi* ('sin') nadodan očevu imenu u prezimenu *Péterfi* te hipokoristični formant *-e* dodan pokraćenom imenu *Pöcze* (< njem. *Petz*).

2. prezimena nastala od nadimaka

Buzgó/Búzgó (: buzgó 'milostiv, pobožan, hitar, okretan'); *Farkas* (: farkas 'vuk'); *Gyököres* (: gyökeres~gyükeres 'snažan, uporan, ustrajan, izdržljiv'); *Kakos* (: kakas, 'pjetao, pjetlić'); *Kiss* (: kis, 'mali'); *Lencse* (: lencse 'leća'); *Miatyánk*⁹ (: miatyánk 'očenaš'); *Nagy* (: nagy 'velik'); *Ravasz* (: ravasz 'lukav'); *Szemes* (: szemes 1. 'čovjek neobično velikih i lijepih očiju; 2. snalažljiv, maštovit '); *Szikra* (: sziporka '1. iskra; 2. strastven, žustar; 3. naprasit'); *Szivos* (: szívós 'čvrst, tvrd, žilav, izdržljiv')

Među nadimcima uočljivi su doprezimski nadimački sadržaji, a u njihovoj strukturi skrivaju se

a/ zoonimi: *Farkas*, *Kakos*

b/ fitonim: *Lencse*

c/ osobine s obzirom na izgled i stas: *Kiss*, *Nagy*;

d/ prezimena motivirana unutrašnjim karakternim osobinama: *Buzgó/Búzgó*, *Gyököres*, *Ravasz*, *Szemes*, *Szikra*, *Szivos*

Potvrde za prezime *Miatyánk* u navedenim rječnicima kao ni u mađarskom prezimskom korpusu ne pronalazimo. Ono je rasprostranjeno u susjednoj Slovačkoj i na prostorima današnje Mađarske među slovačkom manjinom u obliku '*Ocsenás - Očenaš*'. Možemo pretpostaviti da je ono voljom nositelja prezimena ili zapisivača u mađariziranom obliku ušlo u vladislavački korpus prezimena.

3. prezimena od etnonima i etnika

a/ *Etnonimi*

Horváth (: horvát 'Hrvat'); *Lengyel* (: lengyel, 'Poljak'); *Magyar* (: magyar 'Mađar'); *Németh* (: német, 'Nijemac'); *Tooth/Tóoth* (: tót/tóth '1. Slaven; Slovak; Slovenac; 2. Hrvat kajkavac')

Među najčešćim etnomima u korpusu vladislavačkih prezima daleko je najbrojniji etnonim *Tót(h)*. U Mađarskoj sa svojih 210.424 nositelja ono se i danas nalazi na trećem mjestu po brojnosti, dok prezime *Horváth* s 198.598

⁹ Miatyánk – hrv. Očenaš (VÖRÖS 2001: 83-120)
<http://epa.oszk.hu/00000/00033/00006/voros.htm>

nositelja zauzima peto mjesto (podatak iz 2014. godine, <http://netmag.hu/leggyakoribb-magyar-csaladnevek/>). Učestalost prezimena *Tót(h)* u mađarskoj antroponiji moglo bi se tumačiti tako da se u početku svaki pojedinac stranoga porijekla nazivao *Totom*, a kasnije se u mađarskom jeziku odnosio na pojedinca slavenskoga porijekla sve do 19. stoljeća (HAJDÚ 2010: 11), dok se danas koristi isključivo za imenovanje pripadnika slovačke etničke skupine. U skupini prezimena etnonimskog nastanka mogu se pronaći imena naroda s kojima su Mađari tijekom svoje povijesti dolazili u doticaj ili imali zajedničku državu. Također, ta se prezimena mogu odnositi i na pojedince, pripadnike određenog naroda koji su doselili na prostor uže Ugarske. Treba naglasiti da navedena prezimena ne moraju uvijek značiti i nacionalnu pripadnost njihova (prvog) nositelja. Prezime *Magyar* nastalo je u Erdélyu među Mađarima Sikuljcima kada su se još međusobno razlikovale te dvije etničke skupine. S druge strane, u nekim se krajevima (primjerice, u Međimurju) sve pojedince stranoga porijekla čije ime većina nije poznavala imenovalo samo Mađarom (npr. u oblicima *Magyar*, *Vugrinec*) bez obzira je li je bio Mađar ili pripadnik neke druge etničke skupine (FRANČIĆ, 2002: 93).

b/ Etnici

Barcza (Barca 1. naselje u županiji Borsod 2. Barcz +-a osobno ime)¹⁰; *Burany* (: buráni ~ burányi Burány - nekadašnje naselje u Ugarskoj); *Buzi* (: bozi < (Fertő)Boz 'Boz' - naselje u nekadašnjoj Sopronskoj županiji u Ugarskoj); *Csetei* (: csetei ~ 'Csete' bivše naselje u županiji Fejér, i mjesto u Nagyunságu); *Csejtej* (: csejtej ~ 'Csejte' naselje u županiji Nyitra); *Feherdjei* (: fejerdi~fejerd~Fejérd' - naselje u županiji Kolozs); *Geci* (: géci < Géc - naselje u županijama Nógrád i Szatmár; 2. Geci 'hipokoristik od kršćanskoga osobnog imena Gergely + -ci)¹¹; *Mozgonyi* (: rozgonyi 'Rozgony' mađarsko ime za slovačko naselje Rozhanovce u nekadašnjoj Abauj županiji u Ugarskoj); *Nyári* (: nyári, 'Nyár' - naselje u Somodskoj ili Nyár(egyháza) u Peštanskoj županiji); *Őszi* (: ősz, 'Ősz' - naselje u Torontál županiji u Ugarskoj)¹²; *Patok* (: patak 'potok'); *Révay* (: révai 'Réva, mađarsko ime za slovačko naselje Rivica u Srijemskoj županiji); *Somogy/Somogyi* (: Somogy, županija u Mađarskoj); *Szalay* (: szalai 'Szala/Zala', županija u Mađarskoj)¹³; *Szálánki* (: szalánki 'Szalánk', mađarsko ime za slovačko naselje Slovinky u županiji Szepes);

¹⁰ Prezime *Barcza* rasprostranjenije je na sjeverozapadu mađarskoga Zadunavlja.

¹¹ Leksemi *buzi* 'homoseksualac' i *geci* 'sperma' u svome apelativnom obliku u standardnom kolokvijalnom mađarskom jeziku tretiraju se među vulgarizme. Međutim, njihovo pojavljivanje u leksičkom fondu mađarskoga jezika datira se puno kasnije: *buzi* tek iz 1932. godine i nije ništa drugo nego pokrata od riječi *buzeráns* iz 1886. godine (TESz I 1967: 399), dok polisemijsko značenje za 'spermu' datira od 1841. godine (TESz I 1967: 1041).

¹² Apelativi *nyár* i *ősz* u standardnom mađarskom jeziku označavaju godišnja doba (mađ. *nyár* – ljetno, mađ. *ősz* – jesen).

¹³ Prezimena koja imenuju županiju su *Somogy/Somogyi* i *Szalay*.

Sárközi (: sárközi 'Sárköz', naselje u županiji Szatmár); *Sárosy* (: sárosi 'Sáros', županija Sáros u Ugarskoj); *Szuhay* (: szuhai 'Szuha' naziv naseljenog mjesta u županijama Gömör, Heves, Máramaros, Nógrád, Pozsony, Zemplén); *Vég* (: vég '1. rub ili kraj nečega 2. krajnji, zadnji')¹⁴.

Prezimana etnonimskog nastanka jedna su od najbrojnijih skupina među vladislavačkim prezimenima. Osim dva prezimena (*Patok* i *Vég*), sva su tvorena sufiksom *-i* koji je izrazito zastupljen u mađarskoj antroponimiji i nije samo imenski nego i prezimenski sufiks. Pridodan toponimima znači isto što u hrvatskom jeziku formant *-ski*. Stoga je takvim prezimena teško odrediti njihovo etiološko postanje. Leksikografi često uz takve natuknice navode i imensko kao i toponimsko postojanje. Tako primjerice uz prezime *Geci* stoji objašnjenje da je moglo nastati i od toponima *Géc* naselja čak u dvjema županijama Nógrádskoj i Szatmárskoj, a kao drugu opciju navode hipokoristik od pokraćenog osobnog imena *Gergely* > *Gec* kojem je dodan hipokoristični sufiks *-ci*. (KÁZMÉR 1993: 398-9; HAJDÚ 2010: 129). Sudeći po toponimima iščitanim iz vladislavačkih prezimena u Vladislavce se doseljavalo iz čitavog Ugarskoga kraja, tj. riječ je o seobama unutar nekadašnjih ugarskih granica odnosno iz mjesta i krajeva koji su nekada pripadala ili pripadaju Mađarskoj. Postojanje više naselja istog imena, onemogućuje da se bez detaljnijeg bavljenja svakim pojedinačnim prezimenom koje se temelji na takvome ojkonomu odredi o kojem je konkretnom naselju riječ (*Csetei*, *Geci*, *Nyári*, *Szuhay*...).

4. prezimena od naziva zanimanja

U ovu smo prezimensku skupinu ubrojili sva ona prezimena u kojim smo oblicima prepoznali nazive zanimanja i sva prezimena koja se temelje na imenicama koje označavaju vršitelja radnje ili pripadnika određene državne i crkvene hijerarhije.

Bársony (: 1. tkalac baršuna, 2. nositelj odjeće od baršuna); *Biro* (: bíró 'sudac'); *Deák* (: deák ~ diák 'školovani čovjek, pisar, tajnik, učenik, crkvena sluga, učitelj kantor'); *Csizmadsia* (: csizmadia 'čizmar'); *Fazikos* (: fazekas 'lončar'); *Gombos* (: gombos 'dugmetar'); *Katona* (: katona 'vojnika'); *Káplár* (: káplár 'desetnik'); *Kovács* (: kovács, 'kovač'); *Kő* (: kő 1. 'kamen' 2. 'klesar, kamenolomac, zidar' 3. 'tvrd, bezosjećajan, surov, strog'); *Lovász* (: lovász 'konjušar'); *Madárász* (: madarász, '1. 'ptičar' 2. 'uzgajač ptica' 3. 'trgovac pticama'); *Mészáros/Mészáros* (: mészár(o)-s, 'mesar'); *Molnár* (: molnár 'mlinar'); *Péntér* (: pintér 'bačvar'); *Porkolás* (: porkoláb 'kapetan utvrde 2. zatvorski čuvar' *Sipos* (: sipos ~ sípos 'svirač frule'); *Sóos* (: sós 1. 'solar', 2. 'trgovac solju', 3. 'dostavljač soli'); *Szabó* (: szabó, 'krojač'); *Sziárto* (: szíjjártó ~ szíjgyártó 'kožar'); *Takács* (: takács, 'tkalac')

¹⁴ Temeljna riječ je apelativ koji označuje lokalitet, tj. mikrotoponim nekog mjesta u prezimenima *Patok* i *Vég*.

Ova prezimenska skupina ukazuje na neka zanimanja na kojima se temelje mađarska prezimena, a i danas su posve uobičajena među Mađarima. Među njima se izdvajaju prezimena temeljena na vojnoj terminologiji: *Katona*, *Káplár*, i ona koja su u vezi s oznakom državne hijerarhije *Deák*, *Biro*. U vladislavačkim prezimenima katkad su u svojstvu naziva profesije korišteni i nazivi određenih sirovina kao npr. *Sóos*, *Kő*. Potonje prezime ima i značenje 'tvrd, bezosjećajan, surov, strog' i temeljem toga moglo bi se uvrstiti i u skupinu prezimena nastalih od nadimaka. Slično tome, i prezime *Bársony* 'nositelj odjeće od baršuna' koje označava predmet rada, na temelju čega bismo također mogli pretpostaviti da je riječ o prezimenu nadimačkog nastanka.

Zaključak

U Vladislavcima u 19. stoljeću prevladavala su pretežito izvorno mađarska prezimena, ali među njima je bilo i pojedinih njemačkih te slavenskih (slovačkih i hrvatskih) prezimena. Prezimenski korpus koji se iščitava iz arhivskih povijesnih dokumenata (matičnih knjiga) ukazuje na to da je moguće da je izvorni glavni smjer doseljavanja u Vladislavce u prvoj polovici 19. stoljeća bio sjeverozapadni dio današnje Mađarske i područje današnje Slovačke tj. Felvidéka koji je u to vrijeme bio sastavni dio Kraljevine Ugarske, a ne kako se dosad mislilo samo područje Somogya i Baranye (SEBŐK 2005: 183). Taj se zaključak može donijeti ne samo temeljem upisa u mjesto rođenja u matičnim knjigama nego i na temelju grafijskog oblika prezimena koji je još uvijek čuvao predstandardni jezični oblik mađarskoga jezika (npr. *Fazikos* – *Fazekos*, *Kakos* - *Kakas*, *Sziárto* - *Szjgyártó*). Može se pretpostaviti da su neka od prezimena izravno prevedena sa slovačkoga jezičnog područja na kojemu je stanovništvo živjelo prije doseljenja u Slavoniju (npr. *Jeszenski* - *Őszi*, *Očenaš* – *Miatyánk*). Zapisivač prezimena (katolički župnik) je prilagodio pisanje tih prezimena prema staromađarskom pravopisu, a tek je na pojedinim mjestima uočljivo kolebanje u bilježenju dugih i kratkih mađarskih samoglasnika (npr. *Mészáros*, *Mészáros* i sl.). Osim navedenoga, u zabilježenim je prezimenima uočljiv i utjecaj mađarskog južnozadunavskog dijalekta na različite oblike zapisanih prezimena (npr. *Fazikos* umjesto *Fazekos*, *Kakos* umjesto *Kakas* i dr.) Neka od prezimena zabilježenih u Vladislavcima inače su vrlo rijetko zastupljena u općem prezimenskom korpusu mađarskoga jezika (npr. ranije spomenuti *Miatyánk*, *Geci* i sl.).

Literatura

- BENKŐ 1949 = BENKŐ L. A régi magyar személynévadás. Budapest, 1949.
- CsnE. = HAJDÚ 2010 = HAJDÚ M. Családnevek enciklopédiája. Leggyakoribb mai családneveink. Budapest, 2010.
- CsnSz. = KÁZMÉR 1993 = KÁZMÉR M. Régi magyar családnevek szótára. XIV-XVII. század. Budapest, 1993.
- DÜRRIGL 1988 = DÜRRIGL M-A. Hungarizmi u hrvatskom književnom jeziku // Jezik, 1988. 35/4. 90-100.
- ESz. 2006 = Etimológia szótár. Magyar szavak és todalékok eredete. Főszerkesztő: Zaicz Gábor, Budapest, 2006. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tinta/TAMOP-4_2_5-09_Etimologiai_szotar/Etimologiai_szotar_1_1.html Pristup ostvaren: 18. 6. 2016.
- FARKAS 2003 = FARKAS T. A magyar családnévanyag két nagy típusáról // Magyar nyelv, 2003. 99. évf. №2. 144-163.
- FRANČIĆ 2002 = FRANČIĆ A. Međimurska prezimena. Zagreb, 2002.
- HADROVICS 1984 = HADROVICS L. Ungarische Elemente im Serbokroatischen. Budapest, 1984.
- HAJDÚ 2003 = HAJDÚ M. Általános és magyar névtan. Budapest, 2003.
- GULEŠIĆ = GULEŠIĆ M. 1999 Još jednom o hungarizmima u hrvatskome standardnom jeziku // U VI. međunarodni slavistički dani Sambotel-Pečuh, 1999. 3/1 255-261.
- MAKSAY 1960 = MAKSAY F. A családnevek kialakulásához // Névtudományi Vizsgálatok. 1960. 169-171.
- MELICH 1943 = MELICH J. Családneveinkről // Magyar nyelv, 1943. №39 265-280.
- MIKESY 1959 = MIKESY S. Miért alakultak ki családneveink? // Magyar Nyelvőr, 1959. 83 évf. 82-87.
- MIZSER 1990 = MIZSER L. Megjegyzések a magyar családnévhez // Magyar Nyelvőr, 1990. 114. évf. №1-2. 33-35.
- NJARI 2012 = NJARI D. Vladislavci. Osijek, 2012.
- NJARI = NJARI D. 2012 Vladislavci (Lacháza) sredinom 19. stoljeća // Povijesni zbornik, vol. 4., №5. 2012. 77-97.
- KORADE - NJARI 2013 = KORADE M. - NJARI D. Filijala Vladislavci između dvaju župa i dvaju biskupija u 19. stoljeću // Diacovensia, vol. 21. №3. 2013. 495-506.
- PUŠKAR 2010 = PUŠKAR K. Tragom njemačko-mađarsko-hrvatskih jezičnih dodira // Cris, vol. XII. №1. 2010. 129-141.
- SABLJAR 1866 = SABLJAR V. Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Zagreb, 1866.
- SEBŐK 2005 = SEBŐK L. A Szlavóniai magyar szórványok // Magyarlakta kistérségek és kisebbségi identitások a Kárpát-medencében, Budapest, 2005. 179-190.
- <http://kisebbségkutato.tk.mta.hu/uploads/files/archive/384.pdf> Pristup ostvaren: 10.8. 2016.
- ŠIMUNOVIĆ 1995 = ŠIMUNOVIĆ P. Hrvatska prezimena: podrijetlo, značenje, raspostranjenost. Zagreb, 1995.
- TESz. I. 1967 = A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. I., Budapest, 1967.
- VÖRÖS 2001 = VÖRÖS F. Családnevek vizsgálata négy szlovákiai községben az 1896-1999 közötti időszakban // Fórum Társadalomtudományi Szemle, 3. évf. №1.

2001. 83-120. <http://epa.oszk.hu/00000/00033/00006/voros.htm> Pristup ostvaren: 6. 7. 2016.

ŽAGAR-SZENTESI 2005 = ŽAGAR-SZENTESI O. Hrvatski u dodiru s mađarskim // U Hrvatski u dodiru s europskim jezicima, Zagreb, 2005. 51-83.

ZOLTÁN 1996 = ZOLTÁN A. A magyar-szláv érintkezések kezdetei és fázisai // Életünk, Szombathely, 1996/6-7 1996. 634-648.

<http://netmag.hu/leggyakoribb-magyar-csaladnevek> Pristup ostvaren 9. 10. 2016.

Neobjavljeni izvori

AŽS: MKRVM = Arhiv župe Semeljci, Matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih 1838-1848.

DAO: MKV = Državni arhiv u Osijeku, Zbirka matičnih knjiga, sign. Aneks 74, Matična knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih 1848-1899.